

Stanovisko Výboru regionů – Mnohojazyčnost

(2008/C 257/06)

VÝBOR REGIONŮ

- zdůrazňuje, že v celé Evropské unii nese odpovědnost za ochranu a podporu jazykové rozmanitosti místní a regionální úroveň. Má ideální pozici pro vytváření konstruktivních partnerství se zařízeními, která se zabývají výukou jazyků, a pro vypracování vzdělávacích a odborných kurzů v závislosti na konkrétních místních potřebách a požadavcích;
- jelikož má jazyková rozmanitost v Evropské unii zásadní význam, musí se tedy k budování mnohojazyčné společnosti přistupovat se záměrem maximalizovat pozitivní a minimalizovat negativní dopady rozmanitosti;
- všichni členové EU by měli hovořit svým vlastním mateřským jazykem/jazyky, jež je/jež jsou charakteristickým rysem jejich kulturního pozadí, avšak musí si v rámci celoživotního vzdělávání kromě mateřského jazyka osvojit aktivní a pasivní znalost společného druhého jazyka a také třetího jazyka, který si zvolí podle kulturní příbuznosti nebo požadavků sociální a ekonomické mobility v zemi/regionu původu;
- zdůrazňuje, že územní celek musí hrát ústřední úlohu v dosahování cíle „mateřský jazyk + 2 cizí jazyky“, a to především při uskutečňování vzdělávacích programů;
- navrhuje vybídnout všechny regiony k vytvoření vlastního místního fóra o mnohojazyčnosti, aby bylo možné monitorovat místní společenské, ekonomické a vzdělávací tendence, navrhnout nezbytné iniciativy na šíření osvěty a motivování obyvatel k celoživotnímu studiu podle vzoru „mateřský jazyk + 2 cizí jazyky“.

Zpravodaj: pan Roberto PELLA (IT/ELS), člen zastupitelstva provincie Biella a místostarosta obce Valdengo

POLITICKÁ DOPORUČENÍ

VÝBOR REGIONŮ,

1. spolu s Evropskou komisí je potěšen, že tématu mnohojazyčnosti byl dán velký podnět tím, že bylo dne 1. ledna 2007 sestaveno skutečné tematické portfolio svěřené komisaři Orbanovi. Toto portfolio by mělo být vzhledem ke své důležitosti a výzvě, kterou znamená, posíleno, aby se mohlo rozvíjet a efektivně plnit cíle, které mu byly stanoveny;

2. zdůrazňuje prioritu mnohojazyčnosti v evropské politické agendě, která protíná všechny oblasti sociálního, hospodářského a kulturního života Evropy;

3. souhlasí se směrem činnosti vytyčeným komisařem Orbanem, který považuje mnohojazyčnost za nástroj pro lepší evropskou integraci a obsáhlejší dialog mezi kulturami;

4. jelikož má jazyková rozmanitost v Evropské unii zásadní význam, musí se tedy k budování mnohojazyčné společnosti přistupovat se záměrem maximalizovat pozitivní a minimalizovat negativní dopady rozmanitosti, aby se zamezilo pouhému účelovému využívání rozmanitosti;

5. vyzdvihuje analýzu skupiny na vysoké úrovni pro mnohojazyčnost, která byla vytvořena v roce 2005, a souhlasí s jejími prioritami činnosti, které lze shrnout následovně:

— nezbytné častější kampaně na zvyšování informovanosti určené zejména rodičům, mladým lidem a organizacím činným v oblasti vzdělávání a kultury,

— nezbytná opatření, která umožní zvýšení motivace ke studiu nových jazyků zejména díky mimoškolním, hravým, informálním činnostem,

— nezbytná větší pozornost ke kulturnímu a jazykovému potenciálu přistěhovalců, jako součást cíle integrovat přistěhovalce do hostitelské společnosti a umožnit jim prostřednictvím mnohojazyčnosti využít plně jejich osobní potenciál,

— nezbytné rozšíření evropské mnohojazyčnosti i na jazyky třetích zemí, za účelem maximalizace evropské konkurenceschopnosti;

6. vyzdvihuje výsledek internetové konzultace zahájené v září 2007, jež shrnuje následující klíčové body činnosti v oblasti mnohojazyčnosti:

— studium jazyků je jedním ze zásadních předpokladů zachování nebo zvýšení individuálních pracovních příležitostí,

— nejlepší motivace ke studiu jazyků vychází z časného procesu vzdělávání a z podpory studijních a pracovních pobytů v zahraničí,

— pro maximální účinnost výukových metod je nezbytné klást důraz na nestandardní metody přenosu jazykových znalostí, které zohledňují potřeby každého studenta,

— nejlepším způsobem zachování jazykové rozmanitosti na místní, národní i evropské úrovni je větší povědomí o kultuře jazyka, který je předmětem studia nebo s nímž je člověk konfrontován,

— jazyk má významný dopad na hospodářství, neboť je snazší obchodovat se zahraniční společností, zná-li člověk jazyk země, v níž společnost sídlí,

— dobrým opatřením na zvýšení jazykových schopností v zaměstnání je podpora podnikových jazykových kurzů, pokud jsou na daném pracovišti uskutečnitelné,

— používání většího počtu úředních jazyků v institucích Evropské unie a s tím spojený růst administrativních nákladů je považováno za nutné k posílení smyslu pro mnohojazyčnost institucí;

7. vyzdvihuje a vítá návrhy skupiny intelektuálů pro mezikulturní dialog, která byla vytvořena z podnětu Evropské komise a které předsedá pan Amin Maalouf, a zdůrazňuje zejména, že:

— v rámci dvoustranných vztahů mezi národy Evropské unie by se měla dávat přednost jazykům těchto národů,

— je důležité, aby Evropská unie podporovala koncept „osobního adoptovaného jazyka“;

8. zdůrazňuje, že podpora a ochrana kulturní a jazykové rozmanitosti je hlavní prioritou. V Evropské unii se pod jazykovou rozmanitostí bude chápat i znalost a používání:

— úředních jazyků EU,

— úředních jazyků členských států EU,

— menšinových jazyků, které nemají status úředního jazyka, ale kterými se v EU mluví.

Unie a členské státy budou podporovat jazykovou rozmanitost v rámci svých oblastí působnosti;

9. v celé Evropské unii nese odpovědnost za ochranu a podporu jazykové rozmanitosti místní a regionální úroveň. Místní a regionální úroveň je rovněž odpovědná za vzdělávání, odbornou přípravu a vzdělávání dospělých, je součástí sociálního partnerství a koordinuje místní a regionální růst a rozvoj;

10. v odborné přípravě zaměřené na celoživotní vzdělávání nabývá významu koncepce „znalosti“ a „učení“, a to i z toho důvodu, že trh práce se svými rozmanitými možnostmi vyžaduje větší jazykové schopnosti;

11. regiony a místní orgány mají ideální pozici pro vytváření konstruktivních partnerství se zařízeními, která se zabývají výukou jazyků, a pro vypracování vzdělávacích a odborných kurzů v závislosti na konkrétních místních potřebách a požadavcích;

12. domnívá se tedy, že místní a regionální orgány mají ty nejlepší prostředky k uspokojení různých místních jazykových potřeb, aniž by tím byla dotčena možnost získat podporu od centrálních/státních orgánů;

Obecné připomínky

13. domnívá se, že Evropa musí položit základ své vlastní sociální a hospodářské soudržnosti tím, že bude maximalizovat příležitosti související s mobilitou, globalizací, evropskou kulturou a smyslem pro evropské občanství;

14. mezi hlavní způsoby, jak uskutečnit tento proces, patří odstranění jazykových problémů, kterým musí země a jednotliví občané čelit, neboť:

a) znalost cizích jazyků značně posiluje pracovní, studijní, kulturní a osobní *mobilitu*. Evropská unie nikdy nebude skutečnou unií, pokud občané nedosáhnou vyšší míry vnitřní mobility;

b) znalost jazyků umožňuje podstatné zlepšení konkurenceschopnosti, jelikož usnadňuje kontakt s novými partnery, výměnu postupů, prodej produktů a poskytování služeb. *Globalizace* umožňuje otevření obchodních trhů a trhu práce. Znalost cizích jazyků je jedním z předpokladů pro budování a rozvoj partnerských vztahů s ostatními státy/společnostmi a využívání příležitostí *globalizace*;

c) jazyk je nejbezprostřednějším výrazem kultury a přispívá k lepší komunikaci mezi evropskými občany. *Evropská kultura* nemůže spočívat na přijímání a pasivním vzniku skládačky kultur jednotlivých členských států (multikulturní společnost), ale naopak musí být upevňována prostřednictvím rozsáhlého kulturního dialogu mezi občany a potvrzování

hodnoty rozmanitosti a kulturní identity (mezikulturní společnost);

d) podpora *aktivního občanství*, zapojení místních institucí, konzultací a dialogu s lidmi a sociálního začlenění je nezbytná k zaručení větší účinnosti evropských legislativních opatření, která vyžadují stále větší podporu a souhlas místních a regionálních samospráv a jednotlivých občanů. Evropské společenství proto ve svých aktech a vzájemných vztazích svých institucí i ve vnějších vztazích musí hovořit jazykem svých občanů, aby mu bylo rozuměno, aby místní instituce (místní a regionální orgány) dokázaly reagovat a aby občané pochopili sdělení, účastnili se evropského života a souzněli s dosaženými strategickými cíli;

15. v souvislosti s otevřenou metodou koordinace v oblasti mnohojazyčnosti považuje za důležité, aby Komise dbala na zapojení nejen národní, ale také místní a regionální administrativní úrovně, neboť místní a regionální úroveň nese často hlavní odpovědnost za provádění různých opatření na daném území;

16. v této souvislosti považuje rovněž za nezbytné věnovat pozornost respektování a důstojnosti menšinových jazyků, které sice nejsou úředními jazyky, ale jsou stejně jako úřední jazyky součástí rozmanité kultury určitého území, a proto jim v evropských programech pro začleňování musí být vyhrazen prostor;

Klíčová sdělení a činnosti

17. považuje za důležité, aby se *cíl mateřský jazyk + 2 cizí jazyky* stal cílem evropských politik pro mnohojazyčnost;

18. všichni členové EU by měli hovořit svým vlastním mateřským jazykem/jazyky, jež je/jež jsou charakteristickým rysem jejich kulturního pozadí, avšak měli by si v rámci celoživotního vzdělávání kromě mateřského jazyka osvojit aktivní a pasivní znalost společného druhého jazyka a také třetího jazyka, který si zvolí podle kulturní příbuznosti nebo požadavků sociální a ekonomické mobility v zemi/regionu původu;

19. domnívá se, že „adoptovaný“ jazyk by měl být volen nejen mezi úředními jazyky EU, ale i mezi menšími evropskými jazyky a především neevropskými jazyky, které jsou významnou kulturní, ekonomickou a sociální příležitostí pro růst konkurenceschopnosti Evropy;

20. navrhuje následující prioritní klíčová sdělení, která musí být zahrnuta do evropské politiky pro mnohojazyčnost a přeměněna v účinná opatření, jež umožní motivaci občanů, zachování rozmanitosti a ponechání volby studijních oborů na jednotlivých místních a regionálních orgánech;

Spoluúčast územních celků

21. úloha územních orgánů je zásadní nejen proto, že mnoho z nich má politické a administrativní pravomoci v oblasti vzdělávání, ale také proto, že se jim daří lépe monitorovat stav mnohojazyčnosti u svých občanů a sledovat její vývoj při používání směrnic a programů Společenství. Získané dovednosti a prováděné postupy se posuzují právě v územních celcích a na základě tohoto hodnocení je možné dát silný impuls evropské politické činnosti;

22. územní celek však musí hrát ústřední úlohu v dosahování cíle „mateřský jazyk + 2 cizí jazyky“, a to především při uskutečňování vzdělávacích programů;

23. uvnitř jednoho členského státu mohou mít regiony vzájemně odlišné historické, kulturní, společenské, sociální a ekonomické tendence;

24. bude třeba podporovat územní rozmanitost, jinak řečeno musí být regiony vyzvány, aby nabízely výuku jazyků na základě šetření, výzkumů a průzkumů kulturních tradic provedených obcemi a regiony, vůle obyvatel a socioekonomických potřeb a výhledů územního celku;

25. toto by tedy umožnilo sledovat soulad mezi potřebami územního celku a platnými vzdělávacími programy a prostřednictvím flexibilního nástroje místní a regionální samosprávy měnit vzdělávací programy, které nepřinesly kýžené výsledky;

26. adoptovaný jazyk bude možné svobodně vybírat. V případě, že v členském státě se hovoří více než jedním úředním jazykem EU, je nutno rovněž podporovat studium tohoto nebo těchto dalších jazyků;

27. domnívá se, že politika mnohojazyčnosti musí také zahrnovat důležitý vnější prvek. Podpora evropských jazyků mimo EU je zájmem jak kulturním, tak hospodářským. Stejně tak musí EU projevovat otevřenost vůči jazykům třetích zemí, jako je čínština, arabština, hindština, ruština atd.;

28. navrhuje se tedy vybědnout všechny regiony k vytvoření vlastního místního fóra o *mnohojazyčnosti*, aby bylo možné monitorovat místní společenské, ekonomické a vzdělávací tendence, navrhovat nezbytné iniciativy na šíření osvěty a motivování obyvatel k celoživotnímu studiu podle vzoru „mateřský jazyk + 2 cizí jazyky“;

29. mimo jiné bude také třeba energicky podpořit programy na začleňování přistěhovalců. Je třeba podporovat a usnadňovat znalost příslušných jazyků, již přistěhovalci a jejich děti potřebují

buji k plnému rozvinutí svého potenciálu v evropské společnosti, avšak zároveň je nutno plně zaručit jejich právo na uchování vlastního původního jazyka. Jazyky, které by se měli naučit a osvojit si je, jsou úřední jazyky EU používané na území, kde žijí, a rovněž jazyky se statutem úředního jazyka územního celku či regionu v souladu s ústavními normami těchto území;

30. místní, regionální a vnitrostátní instituce musejí zkrátka vybízet vzdělávací sektor k tomu, aby do balíčků učebních osnov zařazoval širokou škálu jazyků. Vzdělávací systémy by měly zohlednit širokou škálu jazyků v závislosti na sociálních, ekonomických a kulturních potřebách daného území;

31. domnívá se, že ovládnutí jazyků je velmi důležitým faktorem konkurenceschopnosti. Studie prokázaly, že evropské podniky ztrácejí trhy v důsledku nedostatečných jazykových znalostí;

32. vyzývá proto Komisi, aby pokračovala ve svém úsilí v této oblasti;

Lepší jazykové začlenění

33. co se týče malých jazyků a menšinových jazyků, je třeba připomenout, že přispívají k růstu základní hodnoty evropské kultury, kterou je rozmanitost, a jako takové nejen že nesmějí být v tomto procesu pohřbeny, ale musí být obzvláště chráněny;

34. přívlástek „menšinový“ nebo „malý“ se nesmí stát důvodem k diskriminaci založené na hodnotě jazyka;

35. navrhuje, aby se podpořily diskuse s cílem zavést vhodnější pojmy, jež by lépe odpovídaly stávajícím skutečnostem;

36. je tedy důležité dále pokračovat v uznávání menšinových jazyků za úřední v těch případech, kdy se tyto jazyky vyznačují tradicemi a kulturou pevně zakořeněnými v evropském měřítku;

37. cílem je dosáhnout uznání ze strany evropských institucí, které by mělo vyústit v to, že EU bude překládat svoje dokumenty do většího počtu jazyků (než je stávajících 23), čímž bude podpořena přímá konfrontace mezi evropskými institucemi a občany;

38. proces uznávání jazyků za úřední na evropské úrovni a územní diverzifikace umožní větší sociální začlenění;

39. vítá závěry ze zasedání Evropské rady dne 13. června 2005, které v rámci orgánů a institucí EU povolují používání i jiných jazyků než těch, které jsou jako úřední uznány v nařízení č. 1/1958;

40. i jazyky, které nebudou uznány za úřední ani na evropské ani na místní či regionální úrovni, by nicméně měly být i nadále předmětem programů ochrany, aby se zachovaly identity;

Mezigenerační

41. vyvstává rovněž problém toho, jak napomáhat občanům s celoživotním učením;

42. i když je jednodušší velkou měrou předávat jazykové znalosti ve školách a poté pomáhat dnešním mladým lidem, aby v budoucnosti nepřišli o mezikulturní jazykovou vnímavost, kterou získali ve školních lavicích, problém se však komplikuje tím, že některé generace ukončily školní docházku již dávno a nikdy se více jazyků neučily. Je také důležité zajistit výuku jazyků pro starší generaci, neboť mnoho lidí této generace nepřišlo ani osobně ani profesně do kontaktu s cizími jazyky. To by jim pomohlo rozšířit si vyjadřovací prostředky ve vysokém věku a zajistilo by to jejich plněji angažované evropské občanství;

43. je proto nutné podporovat nejen finančně dostupné (ceny jazykových kurzů jsou často překážkou šíření vzdělávání u starších osob) způsoby učení, ale také pasivní způsoby, čímž se odstraní riziko nedostupnosti způsobené malou mobilitou nebo nezbytnými aktivními časovými závazky;

44. upozorňuje, že je nutno požadovat co nejsprávnější osvojení cizího jazyka, zvláště s ohledem na rostoucí přistěhovaleckou komunitu;

45. proto považuje za důležité zdůraznit, že existují snazší formy studia, které jednotlivcům umožňují získat základní jazykové znalosti dostačující k vyjadřování se a k porozumění. Státní, regionální a místní vzdělávací instituce by tyto formy studia měly podporovat a EU financovat, aby se šířily možnosti vzdělávání a vyplnily se generační mezery v jazykových znalostech;

46. kromě toho by se mělo vybízet k alternativním formám učení prostřednictvím většího využívání multimediálních systémů, podporovat televizní programy vysílané v původním znění s titulky (televize, kina, filmy, zprávy) a více využívat jazykových kurzů na počítači a on-line překladačů, čili jakýsi druh celoživotního samostudia;

47. mladé lidi, i ty nejmenší, je však třeba motivovat k výuce jazyků okamžitě. S výukou druhého jazyka je třeba začít co možná nejdříve (aby se děti seznámily se zvuky cizího jazyka), protože se tak vytvoří lepší předpoklady pro rychlejší a všestrannější osvojení si jazyka;

48. bylo by třeba učinit větší pokrok při učení se jazykům na 1. a 2. stupni základní školy. Ve vzdělávacím procesu bude nutné zvýšit možnost konverzovat v cizím jazyce na 1. stupni základních škol a seznámit se s třetím jazykem na 2. stupni;

49. při studiu na vysoké škole musí být potom nabídnuta možnost dále si zlepšovat a rozšiřovat jazykovou výbavu, a to také posílením programů Erasmus a Socrates;

50. vysoké školy by však kromě starších lidí, kteří si chtějí vyplnit své mezery v jazykových znalostech, měly otevřít své brány také podnikům: podniky budou muset být podporovány a vybízeny k jazykové přípravě svého personálu a řídicích pracovníků v oblasti „obchodních“ jazyků. Při tom by měla být podporována partnerství mezi podniky a vysokými školami;

51. mimoto je nutné vytvářet překladatelské a tlumočnické kurzy, do kterých by se zapojily nejen instituce (od obcí a regionů až po Evropský parlament – vhodným podnětem mnohojazyčnosti místních institucí je podpora a odměna měst, která budou schopná vytvořit svoje internetové stránky a externí dokumenty ve více jazycích), ale také místa, na kterých probíhá veřejný styk;

Mezioborovost

52. mnohojazyčnost lze povzbuzovat nejen tlakem na vzdělávání a odbornou přípravu, ale také na aktivity ve volném čase;

53. osvojení více jazyků např. prostřednictvím kultury nebo sportu je způsobem, jak zainteresovat různorodou skupinu lidí, od dětí až po dospělé;

54. trh s písněmi je navíc sám o sobě globální a mnohojazyčný – pozitivní dopad by měla například podpora akcí jako např. otevřených dní evropské hudby zaměřených na texty písní;

55. bude třeba posílit šíření literárních děl prostřednictvím programu překladu literatury (publikovaných ve dvou jazycích – v původním a v překladu), což bude úkolem nejen jednotlivých nakladatelství, ale i partnerství veřejného sektoru, a místní a regionální správní orgány tak budou stimulovány k podpoře individuálního učení se více jazykům;

Institucionální v EU

56. nezpochybňuje nutnost mnohojazyčnosti institucí EU. V institucích EU proto musí být neprodleně zajištěno alespoň pasivní tlumočení z úředních jazyků Evropské unie, aby účastníci diskusí měli možnost vyložit své myšlenky ve svém mateřském jazyce;

57. je přesvědčen, že zachovat kulturní rozmanitost znamená zajistit systém formálního či neformálního překladu do všech evropských úředních jazyků. Při podpoře mnohojazyčnosti je bezpodmínečně nutné zajistit, aby i při všech neformálních setkáních probíhala dvoustranná komunikace v jazycích obou partnerů;

58. při formálních setkáních a v případě pracovních a oficiálních dokumentů je nezbytný překlad do všech úředních jazyků členských států. S vědomím, že každý členský stát je základem EU, musí být EU na oplátku velmi štedrá a poskytovat všem členským státům nezbytné dokumenty v souladu s jejich ústavními normami, aby jejich občané mohli vykonávat aktivní evropské občanství;

V Bruselu dne 19. června 2008.

Vnější hranice EU

59. mnohojazyčnost se nesmí omezovat na rozvoj sociální a ekonomické mobility uvnitř EU, ale musí také evropským občanům umožnit otevřít se mimoevropským trhům a kulturám;

60. to je důležité i z hlediska současných tendencí, které EU nutí rozvíjet stále užší vzájemné hospodářské a kulturní vztahy s trhy jako je Čína, Rusko a Japonsko;

61. větší vnější konkurenceschopnost EU se tedy odvíjí také od vyšší profesionalizace systémů vzdělávání a odborné přípravy v jazycích, které nejsou jazyky EU;

62. adoptovaný jazyk si bude možné vybrat mezi všemi jazyky zemí, které jsou s EU v kontaktu, přičemž je třeba brát v úvahu zejména jazyky nově se rozvíjejících zemí mimo EU a kulturní charakteristiky zemí, s nimiž Evropa buduje obchodní vztahy.

předseda

Výboru regionů

Luc VAN DEN BRANDE
